

За ролята на обществените библиотеки като информационен и образователен център за децата

В периода на преход към пазарна икономика обществените библиотеки са важен субект и обект на гражданското общество в България. Икономическите проблеми, които първостепенно решава държавното управление, се отразяват негативно върху библиотеките. Заниженото внимание на държавата към тях, липсата на национална стратегия за развитието им и адекватно финансиране, доведоха до редица негативни процеси. Много читалищни и училищни библиотеки бяха закрити. Други не получават дори минимални средства за съществуването си и фактически не функционират. Училищните библиотеки не заемат полагащото им се място в учебно-възпитателния процес, тъй като техните позиции не са защитени в обновеното законодателство в областта на средното образование. Напротив, в редица училища бе съкратен именно щатния библиотекар със специално образование. Не е гарантирано финансирането на училищната библиотека с цел обогатяване на библиотечните колекции, тяхното оборудване с компютри и въвеждане на съвременните информационни технологии. Училищната библиотека у нас не е активен участник в учебно-възпитателния процес.

Проблемите на училищните библиотеки са много и дискусиата за тяхното плачевно състояние все още се води само в библиотечните среди. Съюзът на библиотечните и информационните работници в България организира редица инициативи за стимулиране на развитието на училищните библиотеки, но за съжаление резултатите са скромни.

Наред с училищните библиотеки, децата са най-значителния процент читатели на читалищните и общинските библиотеки, които през 2001 година са 3414. Пак според държавната статистика 10% от гражданите на страната посещават обществените библиотеки, а 65% от читателите са деца и младежи. Библиотечните специалисти полагат специални грижи за тази категория читатели, тъй като според социологически проучвания системни навици за четене и боравене с информация се формират само в детска възраст. Още през 70те години повечето читалищни и общински библиотеки обособяват самостоятелни детски, а някъде и средношколски отдели, в които литературата е изцяло на свободен достъп.

Българските библиотеки могат да играят съществена роля в приобщаването на децата към новите информационни технологии, тяхното обучение и формиране на отговорно

поведение в Интернет, защото:

- Обществени библиотеки се намират в процес на технологично обновление. В най-големите от тях, функциониращи в областните центрове и към по-големи читалища е завършена автоматизацията на библиотечните процеси, създадени са локални мрежи. В библиотеките децата ще могат да получат начални умения за работа с библиографски бази данни. Така те стават по-привлекателни за читателите-деца.

- Много активно се променя облика на библиотечните колекции. Наред с книгите се набавят електронни документи, като енциклопедии, речници, списания. Предоставят се информационни бази данни на СД РОМ носители. Самите библиотеки са инициатори на дигитализацията на културното ни наследство и създаването на мултимедийни продукти. Например СД РОМ "Стара Варна" на Регионална библиотека "П.Славейков" в гр.Варна, който представя историята на града във фотографии и картички. Това издание на библиотеката активно се ползва в процеса на обучение във варненските училища.

- В обществените библиотеки се изграждат Интернет-центрове, които предлагат безплатен достъп до ресурсите в Интернет. Голямото предимство на тези центрове е, че децата могат да получат консултантска помощ от библиотечни специалисти. Те насочват децата към ползването на Интернет ресурси, пряко свързани с образователните и информационните им потребности.

- Информационните ресурси на по-големите обществени библиотеки, като електронни каталози, бази данни с краеведска информация, бази данни на статии от периодичния печат по актуални теми, са достъпни чрез Интернет страниците на библиотеките. Търсенето на информация в тях е безплатно.

- В много от библиотеките се осъществяват инициативи за безплатно обучение на читателите за търсене на информация в Интернет. Активно са включени и децата, които желаят да се обучават в библиотеката.

Библиотеките не само имат потенциал, но са инициатори на редица проекти, чиято цел е детското четене, обучението на децата за ползване на съвременните информационни технологии и тяхната защита. Ще посоча като примери два от най-успешните ни проекти.

Проект "Деца в мрежата" на общинска библиотека "Дора Габе" в Добрич. Идеята на проекта е децата да бъдат привлечени и заинтригувани от модерните информационни технологии, да бъдат запознати с възможностите на глобалната мрежа за общуване и за подпомагане на образователния процес. През май 2001 г. се създава първият в България библиотечен и образователен виртуален клуб "Деца в мрежата". Проектът е осъществен на базата на партньорството на библиотеката с общината, УНИЦЕФ, Центъра за работа с деца в града, училища, Асоциация "Деца в мрежата", СБИР и други институции. За целите на проекта библиотеката получава необходимото оборудване за

работа в Интернет. В процеса на развитие на проекта вече са създадени 10 секции на клуба, в които членуват 100 деца. Членството в клуба е безплатно първите 19 месеца. Децата в неравностойно социално и здравословно положение имат предимство при записването на желаещи за участие в клуба. Ръководството на клуба се осъществява от специално обучени библиотечни специалисти и доброволци – педагози от училищата. В рамките на извършеното децата се запознават със спецификата на Интернет търсачките и извършват търсения на полезна за обучението информация. Запознават се със сайтове на големи библиотеки и образователни институции. Клубът участва в акцията за издирване и унищожаване на детски порносайтове, за което получава благодарност от Асоциацията за борба с вредни сайтове. Сега клубът участва в подобна международна програма. Клубът има контакти с аналогичен клуб към 134 СОУ в гр.София.

В рамките на дейността му се организират интересни състезания, като например за най-добър дизайн на уебсайт и други.

Проектът на Библиотека “Дора Габе” в Добрич “Деца в мрежата” е представен като един от най-успешните библиотечни проекти за работа с деца Насоките на проекта PULMAN /www.pulmanweb.org/ на Европейската комисия.

Друг много успешен проект е на общинската библиотека “Никола Фурнаджиев” в град Пазарджик. Названието на проекта е “Библиотеката, училището и родителите заедно: нека да спасим любовта към четенето!” Финансиран е от регионалния институт “Отворено общество” в Будапеща. Акцентът е върху традиционното четене и организирането на система от действия за неговото насърчаване. Идеята е подсказана от намаляването на децата-читатели в библиотеката през последните години. Причините се търсят в два аспекта: демографския фактор и въздействието на съвременните технологии.

Идеята на проекта е създаването на баланс между четенето като интелектуална дейност на детето и другите информационни дейности, като се има предвид полезността за образователния процес, а също и за пълноценното прекарване на свободното време.

Като основни задачи на проекта се определят: превръщането на библиотеката в основно място за четене и информация, с цел разширяване на познанието, библиотечна

грамотност, стимулиране на творческите възможности и въображението, създаване на специален интерес към изучаването на историята и съвременността на родния край, формиране на навици за издирване и интерпретиране на информацията. В рамките на проекта са предвидени: библиотечни уроци, пропаганда на новите детски издания, купени за библиотеката, доставка на два компютъра с неограничен достъп до Интернет, покупка на видео. Чрез инициативата “Артисти рисуват за децата” е подновен дизайнът на Детския отдел в библиотеката. Създава се студио на младия писател с двуседмични сборки в Детския отдел. Организиран се дни на четенето по време на ваканциите. Създава се клуб “Приятел на книгата” със специална униформа – тениски с надпис “Аз обичам да чета” Организирана се състезание по електронни игри “Аркада.” Други инициативи са още “Посети библиотеката с родителите си”, “Празник на зимната приказка”, разговор “Четат ли политиците” с участието на кмета и общински съветници. Специална програма се разработва за лятната ваканция под надслов “Лято в библиотеката”. Финансовата подкрепа включва обогатяване на библиотечните колекции с нови енциклопедии, речници и други справочници, видео-филми, художествена и научно-популярна литература. В реализацията на проекта пряко са ангажирани шест библиотечни специалисти, допълнително квалифицирани за работа с деца.

Много добри традиции и нови инициативи за библиотечното обслужване на децата посредством новите технологии имат: Столична библиотека, Регионалната библиотека в Русе, Читалище “Родина” в Стара Загора и много други.

Като много успешно оценяваме сътрудничеството между Държавната агенция за защита на децата и СБИР по проекта за обучение на учители и библиотекари “Право и етика в информационното общество”.

Библиотеките имат сериозен потенциал за нови инициативи за работата с деца в библиотечна среда. Налице са основни предпоставки, като: квалифициран персонал, техническо оборудване, успешното прилагане на съвременните информационни технологии в библиотеките. Много съществен е фактът, че библиотеките са едно предпочитано място за посещение от страна на децата. Обединяването на усилията на различни организации за стимулиране на развитието на училищните библиотеки е от много важно значение за пълноценното им участие в образователния процес.

Съюзът на библиотечните и информационните работници в България е готов за сътрудничество с държавни и неправителствени организации с цел целенасочено въздействие за постигане на разумен баланс в използването на съвременните информационни технологии и четенето на децата.

